

РІШЕННЯ СПЕЦІАЛІЗОВАНОЇ ВЧЕНОЇ РАДИ ПРО ПРИСУДЖЕННЯ СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ

Спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.133 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, ухвалила рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 Гуманітарні науки за спеціальністю 033 Філософія на підставі прилюдного захисту дисертації «Феноменологія любові у філософії Жана-Люка Маріона» 29 грудня 2023 року.

Гнатів Андрій Дмитрович, 06.06.1977 року народження, громадян України, освіта повна вища. У 2002 році закінчив Папський Теологічний факультет у Варшаві (від 2020 назва вищого наукового закладу – Католицька Академія у Варшаві), отримав повну вищу освіту за спеціальністю «Теологія», здобув ступінь магістра та отримав професійну кваліфікацію «Викладач теології». З 2002 по 2005 навчався в папському Григоріянському університеті Отців Єзуїтів в Римі (Італія) за спеціальністю «Систематична (теоретична) Філософія», де здобув ступінь ліцензіата з філософії. З 2009 по 2017 навчався в Католицькому інституті в Парижі та в університеті Пуатьє (2010-2015) (Франція) в рамках міжуніверситетської угоди за спеціальністю «Філософія» (лабораторія 'Феноменологія та філософська герменевтика'), та здобув ступінь магістра-дослідника I-II (DEA).

У вересні 2017 року поступив на навчання в аспірантуру кафедри філософії Львівського національного університету імені Івана Франка, форма навчання очна (денна), яку завершив у вересні 2021 року.

Працює викладачем кафедри філософії та економіки Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького з вересня 2023 р. до цього часу.

Дисертацію виконано на кафедрі філософії Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Науковий керівник: **Анатолій Феодосійович Карась**, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів.

Здобувач має 13 наукових публікацій за темою дисертації, з них 1 стаття у періодичному науковому виданні інших держав, 2 статті у наукових фахових виданнях України, 0 монографій:

1. Hnativ A. Jean-Luc Marion's Veil of «The 'End of Metaphysics'». Towards an Indeterminate Excess of Saturation and Deficiency in Phenomenology. *Visnyk of the Lviv University. Series philosophical science*. 2018. № 20. P. 128–141. DOI: <http://10.30970/vps.20.2018.12>

2. Hnativ A. Listening to the voice *d'une parole*: Call and Response in Jean-Louis Chrétien's Phenomenology. *Visnyk of the Lviv University*. 2019. № 22. P. 74-80. DOI: <https://doi.org/10.30970/2078-6999-2019-22-7>
3. Hnativ A. La voix de l'appel du sujet chez Jean-Luc Marion. *Meta: Research in Hermeneutics, Phenomenology, and Practical Philosophy*. 2020. № 12/2. P. 407–428 (Scopus, Web of Science).

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради та присутні на захисті фахівці:

1. Дахній Андрій Йосипович, доктор філософських наук, доцент, завідувач кафедри історії філософії Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, без зауважень.

2. Богачов Андрій Леонідович, доктор філософських наук, доцент, професор кафедри теоретичної і практичної філософії Київського національного університету імені Тараса Шевченка МОН України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1) Чому на с. 56 дисертант стверджує, що «аналіз феномену любові Гусерля упередметнює в “Зібраних творах”» (тобто в “Texte aus Nachlass” – в “Текстах зі спадку”), але після такого твердження дисертант не переходить до викладу цього аналізу та його інтерпретації, а переходить лише до своєї інтерпретації окремих положень Гусерлевої праці «До феноменології інтерсуб’єктивності» (Husserliana XIV, S. 170-172), у якій, однак, ідеться не про феномен любові, а про інтерсуб’єктивний стосунок?

2) На с. 60 автор дисертації робить висновок: «Гусерль ілюструє динаміку любові з урахуванням трансцендентальної редукції. Впадає в око можлива аналогія між феноменологом, який редукує об’єкт за допомогою методу феноменологічної редукції, і люблячим Я, який “вдягає у дужки” свої приватні інтереси заради іншого Я. Дане *epoche* показує участь кожної людини (Ти) у процесі любові, яка керується власною свобідною дією й не піддається під вплив інших». Однак, на мій погляд, висновок дисертанта про зв’язок Гусерлевого поняття трансцендентальної редукції з Гусерлевим розумінням «динаміки любові» потребує обґрунтування через посилення на тексти німецького філософа, яких дисертаційній роботі бракує.

3) Чому А.Д. Гнатів стверджує, що «радикальне вигнання ось-буття з-за межі світу завдає автентичності бути собою» (с. 68), або говорить про «ізольоване перебування ось-буття від буття-у-світі» (с. 69), якщо згідно з фундаментальною онтологією М. Гайдегера буття-у-світі є основною конституцією Dasein («ось-буття» в перекладі А.Д. Гнатіва)? На мій погляд, Dasein не слід трактувати як таке, що може перебувати за межами світу.

До окремої дискусії спонукає низка філософських термінів у тексті дисертації, перекладених із німецької мови. Автор дисертації подає Гусерлеве поняття Evidenz як «певність» (с. 55, прим. 119), хоча в українських перекладах Гусерля Evidenz подається як «очевидність». Гусерлеве поняття Eigenheit А.Д. Гнатів переклав як «Своїсть»,

хоч його можна перекласти простіше: «царина власного». Гайдегерове поняття Dasein у тексті дисертації перекладено як «ось-буття», але такий переклад не залишає можливості для перекладу Гайдегерового поняття з ризикою у своїй будові Da-sein (ось-буття), а також таких понять, як Mitdasein, котрі за логікою дисертанта потрібно перекладати поняттям із двома ризиками: спів-ось-буття. Гайдегерову словосполуку «innerweltlich Seiendes» А.Д. Гнатів перекладає як водночас «усередсвітнє суще» (с. 62) і «внутрішньосвітнє суще» (с. 70), хоча це «середсвітнє суще». Гайдегерове поняття Entwerfen він подає як «переносячись подумки» (с. 64), хоча це «проектування». Поняття Befindlichkeit він подає як водночас «перебування/розташування» (с. 66) і «прихильність» (с. 76), хоча це екзистенціал «налаштованість» у фундаментальній онтології Гайдегера. Відоме поняття філософії Гайдегера Lichtung стає в тексті дисертації як «просвітом» (с. 84), так і «просвітком» (с. 86, прим. 240).

На мій погляд, потребують корегування й такі терміни А.Д. Гнатіва, як «самоуприявлення» (с. 20), «увисновковувати» (с. 29), «взаємодотикатися» (с. 39), «угледжувати» (с. 53), «співдотикати» (с. 53), «удостовірювати» (с. 63), «область даності/дарування» (с. 142) тощо.

3. Малівський Анатолій Миколайович, доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософії та українознавства Українського державного університету науки та технологій МОН України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Аналізуючи текст дисертаційного дослідження, варто зауважити перенасиченість його цитатами, що створює істотні перешкоди на шляху розуміння матеріалу та позиції автора. На мою думку, цей момент значною мірою може бути пояснений надмірним захопленням автора предметом дослідження;

2. Викладені автором результати власного вивчення філософської позиції Маріона щодо феномену любові на сторінках дисертаційного дослідження мають деякі лакуни, заповнення яких збагатить його аналітичний та евристичний потенціал. Зокрема було б доцільно в ході подальших напрацювань автора дисертації на теренах новітніх інтерпретацій нинішнього стану речей зосередити увагу на недостатньо проясненому в тексті дисертаційного дослідження ставленню Маріона до метафізики. Йдеться а) як про його відношення до потужної тенденції реабілітації метафізики в філософії ХХ ст., так і б) до чільного місця метафізики у філософських вченнях Декарта, Гусерля та Гайдегера. Драматичну напругу означеній проблемі надає її тісна поєднаність з антропологічними пошуками зазначених мислителів. А тому хотілось би почути, як останні можуть бути синтезовані з модернізацією традиційної метафізики.

3. При розгляді окресленої Маріоном альтернативної системи тих категорій, які уможливають концептуальне осягнення феномену любові в тексті дисертаційного дослідження недостатньо повно розкрито їх спадкоємність з вченнями Декарта, Гусерля та Гайдегера.

4. Сепетий Дмитро Петрович, доктор філософських наук, доцент, доцент кафедри суспільних дисциплін Запорізького державного медико-фармацевтичного університету МОН України, надав позитивний відгук із зауваженнями:

1. Формулювання теми, мети та предмету дослідження видаються не досить скорельованими.

Так, у формулюванні мети дослідження (с. 19) взагалі відсутня згадка про любов або якісь синонімічні терміни, що виглядає дивним для дослідження, темою якого є феноменологія любові. На початку висновків (с. 191) дисертант знову формулює мету дослідження, і цього разу пише, що «[м]етою дисертаційного дослідження було ознайомлення з феноменологією любові Ж.-Л. Маріона в контексті його критики метафізики присутності, а також переосмислення статусу інтерсуб'єктивності суб'єкта за принципами феноменологічних редукцій у події даності феноменів». Це суттєво відрізняється від (не є синонімічним до) того, як було визначено мету на с. 19 – «аналіз Маріонової критики метафізичного суб'єкта, а також визначення логічної структури феноменології в контексті "теологічного повороту", як можливого горизонту "кінця філософії"». Крім того, *ознайомлення* з феноменологією любові Маріона – це неадекватне формулювання. Очевидно, дослідження на тему феноменології любові Маріона мусить мати на меті щось значно більше, аніж просто ознайомлення; для ознайомлення достатньо просто прочитати відповідні праці Маріона.

Також формулювання теми і предмету дослідження мають бути ближчими – специфіка предмету (а не лише об'єкт) має відображатися в темі.

2. На с. 23 заявлено, що в дисертації набула подальшого розвитку «Маріонова концепція любові через критику поняття "насиченого феномена", "невзаємності дару" в тісному переплетенні з теологічною антропологією Ганса Урса фон Бальтазара», проте в основній частині тексту дисертації не знаходимо навіть прізвища фон Бальтазара.

3. Праця містить чимало синтаксичних помилок, як-от неузгодженості відмінків та родів, невідповідність між членами речення, пропущені слова, зайві коми тощо. Такого роду помилки, на жаль досить численні, часом значно ускладнюють розуміння тексту (що і без того був би вельми складним з огляду на специфіку теми) й оцінку обґрунтованості пропонованих автором положень. Кілька прикладів:

– на с. 3 читаємо: «статус Декартового *ego* до себе, іншого та світу» (що таке статус до себе, іншого та світу? можливо, йдеться про статус Декартового *ego* у відношенні до себе, іншого та світу?);

– на с. 21: «Таке розуміння «незалежних» феноменів (само)об'являтися перетлумачує Гайдегерове розуміння явища і феномена ...» (що таке «розуміння феноменів (само)об'являтися»? можливо, йдеться про розуміння **властивості** чи **тенденції** чи **спроможності** феноменів до (само)об'явлення?);

– на с. 140: «Особливість Маріонового тлумачення висновковує, що ...» (напевно, висновковує Марйон, а не особливість?);

– на с. 141 дисертант пише, що згідно Маріона, «інший» Левінаса «віддаляється від поодинокі особи з трьох причин», і далі описує ці причини: «По-перше, ...; друга

причина виявляє "обличчя(яке) мовчить і приховує (маскує) індивідуальність" ... ; третя причина тлумачить відстань, як акт індивідуалізації ...» (це точно **причина виявляє обличчя і причина тлумачить відстань?** Якщо звернутися за роз'ясненням до тексту Марйона, на який посилається дисертант, то виявляється, що у Марйона причини нічого такого не роблять. Натомість, Марйон пише про **аргументи**, яких він наводить чотири; другий з наведених ним аргументів **полягає у тому, що** «обличчя мовчить і маскує індивідуальність ...», а третій посилається на тезу «La séparation est l'acte même de l'individuation» – «Розділення є самим актом індивідуалізації»).

4. На с. 37 після речення «Позаяк, досвід мислення збагачується здатністю відчувати і пізнавати "живим тілом й мислячою тілесністю цілісність своєї самості" (meum corpus sive potius me totu[s])» дається посилання на мою статтю D. Sepetyi, «Descartes' Notion of Meum Corpus and Jean-Luc Marion's Challenge to 'The Myth of Cartesian Dualism'» / D. Sepetyi // *Sententiae*. – 2023/2. – № 42. – Р. 16. Фразу «живим тілом й мислячою тілесністю цілісність своєї самості» взято у лапки, що мало б означати пряму цитату. Проте у статті, на яку дається посилання, цієї фрази немає. Натомість, латинська фраза «meum corpus sive potius me totu[s]» («моє тіло, або радше моє ціле Я») хоча й присутня у статті, наводиться в ній як частина цитати з книги Марйона (який, у свою чергу, цитує Декарта). Тож до зазначеного речення дисертації посилання мало б бути не на мою статтю, а на джерело фрази, взятої у лапки, та на першоджерело латинської цитати.

5. На с. 139 дисертант, описуючи міркування Марйона, вживає словосполучення «в опосередкованості ніщо» і в дужках пояснює це англійським «in the middle of nowhere». Це дивно з двох причин. По-перше, праця Марйона, на яку дається посилання, – не англійською, а французькою мовою. По-друге, англійське «in the middle of nowhere» – це, у буквальному перекладі «у центрі ніде», а зовсім не «в опосередкованості ніщо». Крім того, ця англійська фраза має усталений сенс: у далекому від міст, відлюдному місці.

6. Формулювання першого висновку (с. 191) «Феноменологія любові є первинною інтуїцією філософської трансформації на зламі століть, яка виходить із переконання ...» видається неточним. По-перше, феноменологія – *наука* або *вчення* про феномени – не може бути просто *інтуїцією*; по друге, інтуїція – а тим більше первинна інтуїція, оскільки вона *первинна* – не може «виходити з переконання» (або взагалі виходити будь із чого).

5. Ковальчук Юлія Василівна, кандидат філософських наук, асистентка кафедри історії філософії Львівського національного університету імені Івана Франка МОН України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. Доцільно було б дотримуватися якраз наукового стилю у формулюваннях усіх підрозділів дисертаційної роботи. Зокрема, підрозділ 3.3.1. «Чи мене хтось любить ще деінде?», 3.3.2. «Чи можу я любити першим?», 3.3.3. «Ти полюбив мене першим?» сформульовано у формі риторичних запитань, що не відповідає науковому

стилю і з позиції логічного мислення створює невизначеність у розумінні тези чи позиції, як і невизначеність у тому, хто саме її дотримується – Ж.-Л. Маріон чи сам дисертант. За логічною структурою дисертаційного дослідження розділи складаються з підрозділів, що містять пункти і підпункти, обсяг деяких з них становить 1 сторінку тексту (3.3.1., 3.3.3.1.), що вносить елемент фрагментарності із нечітко розкритою ідеєю.

2. У структурі дисертаційного дослідження відсутній розділ огляду стану опрацьованості досліджуваної тематики та джерельної бази.

3. Експлікація феномену любові крізь призму історико-філософського аспекту репрезентує фундаментальні підходи та цілісну традицію у дослідженні цього феномену. Тому вважаємо за доцільне окреслити та звернутися до основних методологічних доробків з феноменології любові закордонних та вітчизняних дослідників минулого та сучасності.

Загальна оцінка роботи і висновок.

Дисертація Гнатіва Андрія Дмитровича на тему «**Феноменологія любові у філософії Жана-Люка Маріона**» є самостійною та ґрунтовною науковою працею, що виконана з дотриманням вимог академічної доброчесності. Роботу присвячено дослідженню феномену любові у філософії французького феноменолога Жана-Люка Маріона в контексті його критики метафізики присутності, а також переосмислення статусу інтерсуб'єктивності суб'єкта за принципами феноменологічних редукцій у події даності феноменів. Цьому конститутивному сприйняттю любові відповідають виокремлені тлумачення адресовані Декарту, Гусерлю і Гайдегеру, яким Маріон інкримінує статус егологічних філософій. Розглянуто поняття пасивного реципієнта, який визначається даністю феноменів, які відображають рецептивну здатність отримувача їх сприймати. Показано, що феномени в ініціативі самі себе через себе проявляються. Це вказує на неконститууючу феноменальність Я феноменалізувати даність наявного даного, що віднаходить себе в насиченому феномені. Ж.-Л. Маріон аргументує, що любов перетворює буття в любляче буття через відмову від суб'єктивності й необхідний вихід за межі *cogito ergo sum* за допомогою *amo ergo sum*. Визначено термінологічні особливості Маріонової феноменології й запропоновано переклад ключових синтагм і «понять-неологізмів» українською мовою: застосовано принцип пояснення складних термінів у порівнянні з їхніми офіційними іншомовними перекладами, завдяки чому досягається відповідна оригіналові прозорість, що допомагає адекватно тлумачити тексти й водночас збагачує український філософський дискурс. Зокрема запропоновано перекласти французький термін «*adonné*» відповідником «самовідданий», який вказує на пасивну екзистенцію суб'єкта, який відповідає на поклик Іншого до любові. У контексті Маріонового дискурсу запропоновано ідею «відстані», яка забезпечує прагнення бути автентичною «своєюстю

чужості» як основи феномену любові, що приходить і з'являється в горизонті даності. У цьому конституюється асиметричне відношення між любов'ю і буттям, між люблячим і любленою людиною, що виявляє нетотожність між ними й здійснюється даром любити першим. Здатність любити першим засвідчує можливість любити без присутності «дародавця» (*donateur*), «отримувача дару» (*donataire*) і самого дару (*don*). Це спонукає розуміти любов як феноменологічне здійснення дару й процесуальне перетворення її в парадокс буттєвості.

Дисертаційна робота Гнатіва А. Д. «Феноменологія любові у філософії Жана-Люка Маріона» за змістом, рівнем наукової новизни, практичним значенням та характером висновків відповідає галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 033 «Філософія» та сучасним вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертацій», а також затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор – **Гнатів Андрій Дмитрович** – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 033 «Філософія».

Результати відкритого голосування: «За» – 5/11 членів ради,

«Проти» – жодних членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування спеціалізована вчена рада ДФ 35.051.133 Львівського національного університету імені Івана Франка Міністерства освіти і науки України, м. Львів, присуджує **Гнатів Андрію Дмитровичу** ступінь доктора філософії з галузі знань 03 «Гуманітарні науки» за спеціальністю 033 «Філософія».

Голова спеціалізованої
вченої ради

ДФ 35.051.133

д-р. філос. наук Андрій ДАХНІЙ

Підпис Дохід А
ПІДТВЕРДЖУЮ
ВЧЕННИЙ СЕКРЕТАР
Львівського національного
університету імені Івана Франка